

Na temelju stavka (1) članka 25. Zakona o visokom obrazovanju (Službene novine Kantona Središnja Bosna, broj 4/13) i na prijedlog Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i športa, Vlada Kantona Središnja Bosna na 47. sjednici, održanoj dana 27. lipnja 2013. godine, donosi

**STANDARDE I NORMATIVE¹
ZA OBAVLJANJE DJELATNOSTI
VISOKOGA OBRAZOVANJA
NA PODRUČJU KANTONA SREDIŠNJA BOSNA**

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

(Uvod)

(1) Visoko obrazovanje je od posebnog javnog interesa i kao takvo zasnovano je na suvremenim dostignućima znanosti, tehnike i tehnologije, modernoj pedagoškoj teoriji i praksi, humanizmu i etici, a u funkciji je osposobljavanja mladeži i odraslih osoba za rad i stvaranje uvjeta za njihovu stručnu nadogradnju.

(2) Cilj je Standarda i normativa za obavljanje djelatnosti visokoga obrazovanja na području Kantona Središnja Bosna (u daljnjem tekstu: Standardi i normativi) pridonijeti poboljšanju kvalitete edukacije i rezultata visokoga obrazovanja kao osnovnog preduvjeta jednostavnijeg i uspješnijeg kompariranja stečenih diploma s odgovarajućim europskim i svjetskim diplomama.

(3) Visoko obrazovanje je integralni dio jedinstvenoga sustava obrazovanja, za koji se utvrđuju Standardi i normativi, uzimajući u obzir njegove specifičnosti, kao i realne materijalne mogućnosti društva u cjelini, a prvenstveno materijalne mogućnosti Kantona Središnja Bosna (u daljnjem tekstu: Kanton).

(4) Standardi i normativi omogućuju kvalitetan nadzor nad radom visokoškolskih ustanova Kantona, što će omogućiti održivost našeg visokog obrazovanja u europskoj i svjetskoj konkurenciji s još jednim jasnim ciljem: povećati mogućnost zapošljavanja onih koji su visoko obrazovanje stekli na visokoškolskim ustanovama s područja Kantona.

Članak 2.

**(Utvrđivanje općih, posebnih i minimalnih uvjeta
za obavljanje djelatnosti visokoga obrazovanja)**

(1) Standardima se utvrđuju opći, a normativima posebni uvjeti za kvalitetno obavljanje nastavnog i znanstvenoistraživačkog odnosno umjetničkog rada na visokoškolskim ustanovama.

(2) Ovim Standardima i normativima utvrđuju se minimalni prostorni, kadrovski i ostali materijalno-tehnički uvjeti neophodni za obavljanje nastavnog, znanstvenoistraživačkog odnosno umjetničkog rada, koji se ostvaruju sukladno Okvirnom zakonu o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini (Službeni glasnik Bosne i Hercegovine, broj: 59/07 i 59/09) i Zakonu o visokom obrazovanju.

¹ Objavljeno u Službenim novinama Kantona Središnja Bosna, broj 11/13.

(3) Radi adekvatnog postavljanja i utvrđivanja odgovarajućih uvjeta rada ustanova visokoga obrazovanja, određuju se obveze u pogledu stvaranja optimalnih uvjeta za obavljanje djelatnosti visokoga obrazovanja, i to:

a) studentima organizirati te realizirati teorijsku i praktičnu nastavu u opsegu i kvaliteti utvrđenim nastavnim planom i programom;

b) za realizaciju znanstveno-nastavnog procesa raspolagati odgovarajućim prostorom, opremom i ostalim nastavnim sredstvima primjerenim prirodi studija te tehničkim, sigurnosnim, sanitarnim i drugim materijalno-tehničkim uvjetima;

c) za realizaciju znanstveno-nastavnog procesa raspolagati odgovarajućim brojem i strukturom akademskog osoblja;

d) organiziranjem znanstveno-nastavnog procesa omogućiti njegovo nesmetano izvođenje i rad sa studentima sukladno Standardima i normativima, realizirajući pri tome utvrđeni opseg aktivnosti kroz predavanja, vježbe, rad na seminarima, konzultacije i ispite u okviru predviđenih sati iz nastavnoga plana i programa odnosno duljinu radnoga vremena nastavnika, asistenata i ostalih suradnika;

e) osigurati odgovarajući broj administrativno-stručnog i tehničkog osoblja;

f) osigurati provedbu Europskih standarda i smjernica, u dijelu koji se odnosi na interno osiguranje kvalitete (ENQA standardi i smjernice).

(4) Polazeći od navedenoga, utvrđuju se minimalni uvjeti za pojedine aktivnosti visokoškolske ustanove u pogledu obveza navedenih u stavku (3) ovoga članka.

II. OSIGURANJE KVALITETE

Članak 3.

(Preporuke Europske asocijacije za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju – ENQA)

(1) Ministri zemalja potpisnica bolonjskog procesa preko svojih članova su pozvali Europsku mrežu za osiguranje kvalitete u oblasti visokoga obrazovanja da radi na razvoju dogovorenih standarda, procedura i uputa za osiguranje kvalitete obrazovanja te da pronade načine na koje će osigurati odgovarajući jedinstveni sustav osiguranja kvalitete i da o tome izvijesti ministarstvo preko bolonjske izvršne skupine.

(2) Europska asocijacija za osiguranje kvalitete u visokom obrazovanju (ENQA) uradila je izvješće, a glavni rezultati i preporuke toga izvješća su:

a) europski standardi za interno i eksterno osiguranje kvalitete i eksterne agencije za osiguranje kvalitete;

b) od europskih agencija za osiguranje kvalitete očekuje se da daju periodične preglede rada, u periodu od pet godina;

c) osnovan je Registar europskih agencija za osiguranje kvalitete i Europski forum za konzultacije o osiguranju kvalitete u visokom obrazovanju;

d) Europski komitet za registre djelovat će kao kontrolor za uključivanje agencija u Registar.

(3) Implementacijom preporuka bit će ostvareni sljedeći rezultati:

a) unaprijedit će se konzistentnost osiguranja kvalitete u europskom visokom obrazovanju, korištenjem dogovorenih standarda i uputa;

b) institucije visokoga obrazovanja i agencije za osiguranje kvalitete moći će se koristiti uobičajenim općim referencama za osiguranje kvalitete;

c) Registar će osigurati lakšu identifikaciju profesionalnih i pouzdanih agencija;

d) procedure za priznavanje kvalifikacija će se pojačati, a kredibilitet rada agencija za osiguranje kvalitete bit će na višoj razini;

e) razmjena mišljenja i iskustava između agencija i ostalih ključnih činitelja bit će na višoj razini, a osigurat će se kroz rad Europskog foruma za konzultacije o osiguranju kvalitete u visokom obrazovanju;

f) uzajamno upoznavanje i priznavanje među institucijama i agencijama pomoći će postizanju uzajamnoga povjerenja.

Članak 4.

(Europski standardi i smjernice za interno osiguranje kvalitete u institucijama visokoga obrazovanja)

(1) Politika i procedure za osiguranje kvalitete: Institucije trebaju imati politiku i zajedničke procedure za osiguranje kvalitete standarda svojih programa i sredstava. One bi se obvezale da će postupno razvijati kulturu koja priznaje važnost kvalitete i osiguranje kvalitete u svom radu. Da bi se ovo postiglo, te institucije trebaju razvijati i provoditi strategiju kontinuiranog podizanja kvalitete, a trebalo bi da omoguće sudjelovanje studentima i ostalim sudionicima.

(2) Odobrenje, monitoring i periodično izvješće o programima i financijska sredstva: Institucije bi trebale imati formalne mehanizme za odobravanje, ocjenu, periodična izvješća i monitoring svojih programa i sredstava.

(3) Ocjenjivanje studenata: Studente treba ocjenjivati preko publiciranih kriterija, pravila i procedura koje se konzistentno primjenjuju.

(4) Osiguranje kvalitete nastavnoga osoblja: Institucije trebaju imati metode kojima će utvrditi je li nastavno osoblje kvalificirano i kompetentno za rad u visokom obrazovanju. Ti kriteriji trebaju biti dostupni onima koji podnose eksterna izvješća i o njima treba biti zastupljena diskusija u izvješću.

(5) Izvori stjecanja znanja i potpora studentima: Institucije trebaju osigurati da su izvori, koji se koriste za nastavu, odgovarajući i prilagođeni za svaki program koji je ponuđen.

Članak 5.

(Europski standardi za eksterno osiguranje kvalitete visokoga obrazovanja)

(1) Razvoj procesa eksternog osiguranja kvalitete: Ciljeve procesa osiguranja kvalitete trebaju odrediti svi oni koji su odgovorni za to, a to su, između ostaloga, institucije visokoga obrazovanja. Ti ciljevi trebaju biti publicirani, s opisom procedura koje se koriste u tu svrhu.

(2) Kriteriji donošenja odluka: Bilo koja formalna odluka donesena kao rezultat eksterne aktivnosti osiguranja kvalitete treba se temeljiti na eksplicitno publiciranim kriterijima, koji se konzistentno primjenjuju. Sve eksterne procese osiguranja kvalitete treba posebno dizajnirati da bi se osigurala njihova podobnost za postizanje postavljenih ciljeva. Izvješća treba publicirati i pisati stilom jasnim i pristupačnim onima kojima su namijenjeni. Sve odluke i preporuke sadržane u izvješću trebaju biti naglašene.

Članak 6.

(Europski standardi eksternih agencija za osiguranje kvalitete visokoga obrazovanja)

(1) Službeni status: Kompetentni javni autoriteti u europskom visokom obrazovanju trebaju formalno priznati agencije kao agencije s odgovornošću za eksterno osiguranje kvalitete i trebaju se zasnivati na legalnoj osnovi.

(2) Aktivnosti: Agencije trebaju poduzimati aktivnosti na eksternom osiguranju kvalitete, na institucionalnoj ili programskoj razini, na regularnoj osnovi. Agencije trebaju imati odgovarajuće ljudske i financijske resurse da bi mogle organizirati vođenje eksternog

procesa osiguranja kvalitete na djelotvoran i zadovoljavajući način, s odgovarajućim mjerama za razvoj svojih procesa i procedura.

(3) Opis misije: Agencije trebaju imati jasne i eksplicitne ciljeve svoga rada, sadržane u izvješću koje treba biti pristupačno javnosti.

(4) Neovisnost u radu: Agencije trebaju biti neovisne u tolikoj mjeri da njihovi zaključci i preporuke dane u izvješćima nisu doneseni pod utjecajem trećih strana, kao što su institucije visokoga obrazovanja, ministri ili drugi sudionici.

III. VISOKOŠKOLSKE USTANOVE

Članak 7.

(Visokoškolske ustanove)

(1) Visokoškolske ustanove su sveučilišta i visoke škole.

(2) Sveučilište se osniva i radi sukladno Okvirnom zakonu o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini, Zakonu o visokom obrazovanju, i ovim Standardima i normativima. Sveučilište ima svojstvo pravne osobe.

(3) Sveučilište se organizira kao visokoškolska ustanova koja se bavi nastavnim i istraživačkim radom, koja nudi akademske stupnjeve sve tri studijska ciklusa i koja realizira najmanje pet različitih studijskih programa iz najmanje triju znanstvenih oblasti – prirodne znanosti, tehničke znanosti, biomedicina i zdravstvo, biotehničke znanosti, društvene znanosti i humanističke znanosti.

(4) Fakulteti, akademije i visoke škole su ustrojstvene jedinice sveučilišta koje izvode nastavni, znanstvenoistraživački i umjetnički rad u jednom ili više obrazovnih i znanstvenih područja.

(5) Visoka škola se organizira kao ustanova iz oblasti visokoga obrazovanja i ima svojstvo pravne osobe ako se organizira kao samostalna visokoškolska ustanova, a bez svojstva pravne osobe ako predstavlja ustrojstvenu jedinicu sveučilišta. Visoka škola koja ima svojstvo pravne osobe organizira se kao visokoškolska ustanova koja je licencirana da realizira najmanje jedan studijski program iz jedne znanstvene oblasti te za davanje diploma i stupnja prvoga studijskoga ciklusa.

(6) Javne visokoškolske ustanove mogu se osnovati i raditi, odnosno izvoditi nastavu ako kontinuirano svake godine upisuju u prvi studijski ciklus najmanje 50% studenata od broja predviđenog, ovim Standardima i normativima, kao optimalna nastavna skupina.

(7) Osnivanje i rad visokoškolske ustanove s manjim brojem studenata nego što je to kao minimum utvrđeno u stavku (6) ovoga članka, na zahtjev visokoškolske ustanove, može odobriti Vlada Kantona Središnja Bosna (u daljnjem tekstu: Vlada Kantona) na prijedlog Ministarstva obrazovanja, znanosti, kulture i športa (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) ako za tim postoje opravdane društveno-ekonomske potrebe.

Članak 8.

(Razvoj i strategija visokoškolske ustanove)

(1) Visokoškolska ustanova izrađuje strategiju u postupku javnog konzultiranja sa svim zainteresiranim stranama, formalno je prihvaća i čini je javno dostupnom.

(2) Strategijom visokoškolska ustanova utvrđuje svoju misiju i viziju, strateške ciljeve te relevantne planove i aktivnosti za svaki strateški cilj.

(3) Visokoškolska ustanova ima učinkovit sustav i procedure za praćenje ispunjenja planova i realizaciju strateških ciljeva.

Članak 9.

(Upravljanje i unutarnje osiguranje kvalitete)

te kultura kvalitete)

(1) Visokoškolska ustanova ima učinkovitu ustrojstvenu i upravljačku strukturu, koje su formalizirane pravnim aktima.

(2) Visokoškolska ustanova promovira kulturu kvalitete, razvija sveobuhvatan i učinkovit sustav za unutarnje osiguranje kvalitete s ciljem poboljšanja nastave, znanstvenoistraživačkoga rada te procesa upravljanja i administracije.

(3) Politika i procedure za unutarnje osiguranje kvalitete definirani su formalno donesenim aktom.

(4) Visokoškolska ustanova ima formalno tijelo za osiguranje kvalitete, čija je uloga te čije su odgovornosti i aktivnosti jasno utvrđeni pravnim aktima.

(5) Uloga studenata sve tri studijska ciklusa u upravljanju visokoškolskom ustanovom je i u sustavu unutarnjeg osiguranja kvalitete jasno i institucionalno definirana.

Članak 10.

(Procedure osiguranja kvalitete studijskih programa)

(1) Procedure predlaganja, prihvaćanja, praćenja i provođenja studijskih programa su uspostavljene i primjenjuju se za svaki studijski program.

(2) Procedure posebno uređuju: naziv i ciljeve studijskoga programa; ishode učenja iskazane za ukupnu kvalifikaciju i za svaki predmet; uvjete za upis na studijski program; vrstu studija i način izvođenja; bodovnu vrijednost svakog predmeta iskazanu sukladno ECTS-u; način ocjenjivanja na predmetu; relevantnost kvalifikacija osoblja i resursa.

(3) Visokoškolska ustanova analizira studijske programe i kontinuirano teži njihovu unapređenju.

Članak 11.

(Procedure ocjenjivanja studenata)

(1) Visokoškolska ustanova ima i provodi procedure koje jamče pošteno, transparentno i konzistentno ocjenjivanje studenata, utvrđene formalnim aktom koje prihvaća senat.

(2) Visokoškolska ustanova kontinuirano prikuplja podatke i analizira uspjeh studenata (analiza prolaznosti) na razini studijskoga programa i visokoškolske ustanove, te poduzima aktivnosti na unapređenju uspjeha studenata.

IV. PEDAGOŠKI STANDARDI I NORMATIVI

Članak 12.

(Kadrovski standardi i normativi)

(1) Standardi i normativi studiranja su, prije svega, instrument realiziranja definiranih nastavnih planova i programa koji daju odgovarajući profil obrazovanja. Visokoškolska ustanova može obavljati djelatnost visokoga obrazovanja:

a) ako udovoljava kadrovskim uvjetima i ima u radnome odnosu, s punim radnim vremenom, najmanje jednu polovicu od ukupnoga broja nastavnika i asistenata potrebnih za izvođenje nastave u obveznim i izbornim nastavnim predmetima utvrđenim nastavnim planom za sve studijske cikluse koje organizira, osim na umjetničkim akademijama, koji imaju najmanje znanstveno-nastavno ili umjetničko zvanje docent na sveučilištu odnosno nastavno ili umjetničko zvanje na visokoj školi. Preostalo akademsko osoblje može se angažirati iz gospodarskog, znanstvenoistraživačkog i sličnog okruženja (do 25% akademskog osoblja, a po potrebi, i više), odnosno iz reda gostujućih profesora (do 25% akademskog osoblja).

Iznimno, za studij medicinske skupine znanosti, broj angažiranih zaposlenika iz zdravstvene institucije u nastavnom procesu u visokoškolskoj ustanovi ulazi u broj nastavnika iz ove točke, a to se uređuje posebnim ugovorom između visokoškolske ustanove i zdravstvene institucije.

b) ako ima nastavne planove i programe zasnovane na ishodima učenja i donesene sukladno zakonu;

c) ako se koristi europskim sustavom prijenosa i akumulacije bodova (ECTS-om).

(2) Znanstveno-nastavni proces na visokoškolskim ustanovama je organizirana aktivnost nastavnika, suradnika i studenata usmjerena njegovoj realizaciji.

(3) Za realiziranje ovako zacrtanog znanstveno-nastavnog procesa nužno je osigurati aktivno angažiranje kako nastavnika i asistenata tako i studenata koji sudjeluju u tom procesu. Ova aktivnost treba biti usmjerena istom cilju – studij kroz stalnu transmisiju najsuvremenijih znanstvenih dostignuća i kroz vlastitu angažiranost u njihovom obogaćivanju.

U ovome je najsnažnija uloga, ali i odgovornost nastavnika. Ukupni rad na visokoškolskim ustanovama mora biti usmjeren postizanju rezultata i na izgradnji kulture kvalitete.

(4) Kroz znanstveno-nastavni/umjetnički proces visokoškolske ustanove obrazuju studente u prvom studijskom ciklusu radi stjecanja visoke stručne spreme, u drugom studijskom ciklusu za stjecanje stupnja magistar i u trećem studijskom ciklusu za stjecanje znanstvenoga stupnja doktor znanosti, te ostale oblike inovacije i znanja sukladno bolonjskom procesu.

(5) Visokoškolske ustanove su mjesto cjeloživotnoga učenja i, u tom pogledu, moraju prednjačiti u kontinuiranom praćenju razvoja tehnike i tehnologije i biti spremne pružiti usluge te vrste.

(6) Za realiziranje znanstveno-nastavnog/umjetničkog procesa, kao osnovni standard uređuje se da svaki predmet utvrđen nastavnim planom i programom ima nastavnika verificiranog sukladno zakonu i podzakonskim aktima.

(7) Visokoškolska ustanova je obvezna osigurati i drugo prateće osoblje za potporu nastavnom procesu kako je utvrđeno ovim aktom.

(8) Visokoškolska ustanova koja ne udovoljava uvjetima iz stavka (1) ovoga članka ne može izdavati javne isprave.

Članak 13.

(Nastavne skupine)

(1) Standardima i normativima definiraju se optimalne nastavne skupine u pogledu broja studenata na predavanjima i broja studenata u skupini za izvođenje vježbi i rada na seminarima na nastavnim predmetima. U tom pogledu, utvrđuje se optimalni broj studenata u nastavnim linijama na predavanjima, prema skupinama znanosti – fakulteta, akademija i visokih škola kako slijedi:

Redni broj	Skupina	Prva i druga godina studija	Ostale godine studija
1.	Medicinski i tehnički studiji	90	60
2.	Prirodno-matematički i biotehnički studiji	75	50
3.	Društveni i humanistički studiji	120	90
4.	Studiji umjetnosti	do 50	do 35

(2) Sljedeća se skupina obvezno uspostavlja ako broj studenata koji prelazi optimalni broj bude veći od 50% od broja studenata utvrđene optimalne skupine za svaku godinu studija i odgovarajuću grupaciju znanost.

(3) Optimalna nastavna skupina redovitih studenata za vježbe i rad na seminaru utvrđuje se sukladno uvjetima iz nastavnoga plana i programa, i to:

Redni broj	Vrsta – struktura vježbi odnosno rada na seminaru	Broj studenata
1.	Za nastavne predmete iz umjetnosti na umjetničkim akademijama	3
2.	Za kliničke nastavne predmete studija medicinskih i zdravstvenih znanosti, određene nastavne predmete na studijima tehničkih znanosti, stručne predmete na umjetničkim akademijama i nastavne predmete metodike nastave na studijima humanističkih znanosti	7
3.	Za predkliničke nastavne predmete studija medicinskih i zdravstvenih znanosti, nastavne predmete sa složenijim nastavnim procesom sa više od 50% eksperimentalnih, grafičkih i laboratorijskih vježbi, kao i za laboratorijske vježbe i vježbe predviđene u nastavi stranog jezika kao glavnog predmeta	10
4.	Za nastavne predmete sa 40% do 50% vježbi eksperimentalnog i laboratorijskog rada	15
5.	Za nastavne predmete sa 20% do 40% vježbi eksperimentalnog i laboratorijskog rada	20
6.	Za auditorne, seminarske i terenske vježbe	25
7.	Za vježbe iz tjelesne kulture	30

Napomena: Optimalna nastavna skupina redovitih studenata za vježbe postupno će se usklađivati sa standardima visokoškolskih ustanova zemalja Europske unije, a prema raspoloživim mogućnostima osnivača.

(4) Sljedeća se skupina obvezno uspostavlja ako broj studenata, koji se dobije kao ostatak nakon uspostave određenog broja skupina s optimalnim brojem studenata u skupini, prelazi 50% broja utvrđenog kao optimalni broj u skupini za određenu vrstu vježbi odnosno seminara.

(5) Radi efikasnijeg praćenja ove oblasti, fakulteti, akademije i visoke škole dužni su svojim nastavnim planom i programom definirati kategoriju vježbi (broj studenata u skupini) za svaki nastavni predmet sukladno pregledu danom u tablici iz stavka (3) ovoga članka.

(6) Laboratoriji, učionice, amfiteatri i pripadajuća oprema moraju biti u funkciji izvođenja nastavnoga procesa sukladno nastavnom planu i programu.

(7) Upisnom politikom definira se uvjete, procedure i kriterije prijma studenata svih studijskih ciklusa na visokoškolsku ustanovu, prema prethodnoj odluci Vlade Kantona, kojom se odobrava broj studenata, prema studijskim programima, za upis u novu akademsku godinu, na prijedlog Ministarstva, a na zahtjev koji je visokoškolska ustanova obvezna podnijeti Ministarstvu najkasnije četiri mjeseca prije početka nove akademske godine.

Članak 14.

(Prostor, oprema i namještaj)

(1) Radi osiguravanja minimalnih materijalno-tehničkih uvjeta za obavljanje djelatnosti visokoga obrazovanja kroz osiguranje prostornih, sanitarnih, zdravstveno-higijenskih i ostalih uvjeta, utvrđuje se optimalna površina ukupnoga prostora, po jednom studentu, pri čemu struktura prostora mora zadovoljavati osnovne preduvjete za odvijanje znanstveno-nastavnoga procesa (osvjetljenje, temperatura, funkcionalnost, sigurnost i slično).

(2) Optimalna površina prostora, po jednom studentu, za odgovarajuću vrstu – oblast studija utvrđuje se kako slijedi:

Redni broj	Oblast studija – znanosti	Optimalna površina prostora, po jednom studentu
1.	Umjetničke znanosti	15 m ²
2.	Medicinske znanosti	15 m ²
3.	Tehničke znanosti	15 m ²
4.	Prirodno-matematičke znanosti	10 m ²
5.	Biotehničke znanosti	12 m ²
6.	Humanističke znanosti	8 m ²
7.	Društvene znanosti	6 m ²

(3) Ovim dokumentom utvrđuje se optimalna površina prostora, po jednom studentu, za pojedine oblasti studija, koja ne može biti manja od 70% od površine utvrđene kao optimalna u tablici iz stavka (2) ovoga članka.

(4) Visokoškolska ustanova je obvezna osigurati pristup i komunikaciju invalidnim osobama u prostor ustanove.

(5) Pod optimalnim uvjetima, u pogledu stavka (4) ovoga članka, podrazumijeva se obveza visokoškolske ustanove da invalidnoj osobi – studentu ili zaposleniku omogući uvjete za samostalni pristup objektu, samostalnu komunikaciju u prostore neophodne za njihov studij odnosno rad (amfiteatre, učionice, laboratorije, knjižnicu, čitaonicu, toalet i ostale prostore).

(6) Minimalni uvjeti, u pogledu osiguranja uvjeta za studij i rad invalidnih osoba, podrazumijevaju obvezu visokoškolske ustanove da omogući toj osobi samostalni ulazak u objekt i da mu se osiguraju uvjeti za praćenje nastave odnosno za rad.

(7) Ovim dokumentom utvrđuje se obveza visokoškolske ustanove odnosno osnivača, u pogledu osiguranja odgovarajućeg specijaliziranog prostora za realiziranje nastavnoga plana i programa, posebno u pogledu specijaliziranih radionica i laboratorija.

(8) Visokoškolska ustanova odnosno osnivač dužni su osigurati nastavna sredstva i ostala specijalizirana sredstva sukladno zahtjevima nastavnoga plana i programa koji se u toj ustanovi realizira. U nastavnom planu i programu obvezno se definiraju osnovna nastavna sredstva odnosno oprema potrebna za realiziranje toga programa.

(9) Standardima i normativima utvrđuje se obveza visokoškolske ustanove odnosno osnivača, u pogledu osiguranja sanitarnih uvjeta i odgovarajućeg broja toaleta sukladno broju studenata koji u isto vrijeme borave odnosno rade u prostoru visokoškolske ustanove.

(10) Visokoškolska ustanova mora imati odvojene sanitarne čvorove za korisnike i za korisnice, i to minimalno jednu WC-kabina za 80 redovitih studenata koji borave u jednoj smjeni.

(11) Na svakom mjestu namijenjenom za pranje ruku visokoškolska ustanova mora osigurati suvremene uređaje i sredstva za pranje i sušenje ruku.

Članak 15.

(Kvaliteta fizičkih resursa)

(1) Visokoškolska ustanova osigurava dovoljno resursa (učionica, laboratorija i opreme, knjižničnih resursa, računala te pojedinačnih i skupnih prostora za učenje i sl.) za kompletno osoblje i upisane studente kako bi osigurala unapređenje ambijenta i podržala njihovo učinkovito korištenje. Adekvatnost resursa za izvođenje studijskih programa, funkcionalnost, starost, ergonomičnost i dostupnost ocjenjuju se kontinuirano internim evaluacijama.

(2) Visokoškolska ustanova planira ulaganje financijskih sredstava, tako da se dio godišnjeg prihoda ulaže u poboljšanje fizičkih resursa.

(3) Visokoškolska ustanova posjeduje odgovarajuću informatičku opremu koja osigurava kvalitetno izvođenje nastave. Visokoškolska ustanova ima pristup Internetu dostupan studentima.

(4) Visokoškolska ustanova ima knjižnicu opremljenu potrebnim brojem knjižničnih jedinica u tiskanom ili elektronskom obliku, i prikladan prostor za normalno korištenje knjižničnih usluga.

Članak 16. (Knjižnica)

(1) Knjižnica treba biti opremljena potrebnim knjižničnim fondom i ostalom opremom te imati stručno osoblje kako bi studentima služila kao knjižnično-informacijski centar.

(2) Visokoškolska ustanova mora osigurati potrebni broj stručnoga knjižničarskoga i tehničkoga osoblja, odgovarajući fond knjižnične građe koji podržava nastavni proces, znanstvenoistraživački i umjetnički rad u ustanovi te odgovarajuće prostorije i opremu za sustavno pronalaženje, odabir i nabavu, stručnu obradu, organiziranje, klasificiranje i katalogiziranje, čuvanje, izdavanje i korištenje knjižnične građe.

(3) Knjižničnu građu čine:

- a) zbirka obvezne literature;
- b) zbirka dodatne literature;
- c) referentna zbirka – rječnici, priručnici, enciklopedije i ostalo;
- d) zbirka periodičnih publikacija;
- e) zbirka diplomskih/završnih radova;
- f) zbirka magistarskih radova;
- g) zbirka doktorskih disertacija;
- h) zbirka ostalih stručnih i znanstvenih radova nastalih u ustanovi.

(4) Obvezna literatura studentu mora biti dostupna, a u knjižnici osigurana u količini od minimalno 10% od broja studenata koji slušaju predmet. Ako visokoškolska ustanova osigura besplatno svakom studentu obveznu literaturu u vlasništvu, u knjižnici mora osigurati minimalno tri primjerka, po predmetu, za ostale korisnike.

(5) U knjižničnom fondu moraju biti osigurane minimalno tri knjižnične jedinice dodatne literature, po studentu. Dodatnu literaturu čini referentna domaća i strana, stručna i znanstvena literatura, u tiskanom ili elektronskom obliku, u obliku zvučnoga zapisa, slikovnoga zapisa i ostalih oblika publikacija koja sadržajem podržava nastavni plan i program studija, u opsegu proporcionalnom broju studenata, po studijskim programima, vodeći računa o većoj zastupljenosti literature za uskostručne predmete na studijskom programu.

(6) Svaka knjižnična jedinica mora biti obilježena kataloškim brojem i pečatom ustanove.

(7) Diplomski/završni, magistarski radovi, doktorske disertacije, ostali stručni i znanstveni radovi nastali u ustanovi te arhivsko gradivo pohranjuju se i čuvaju u prostoru knjižnice i dostupni su za korištenje.

(8) Visokoškolska ustanova mora osigurati izravan pristup informacijama u digitalnom obliku, i to na najmanje dvije digitalne knjižnice i dvije znanstvene baze podataka s plaćenim pristupom.

(9) Svaki student pri upisu u knjižnicu treba dobiti lozinku za pristup mrežnim izvorima daljinski dostupnog gradiva te upute za korištenje knjižničnoga fonda i informatičkih i tehničkih sredstava dostupnih u prostoru knjižnice i čitaonice.

(10) Knjižnica mora imati javno dostupan elektronski katalog knjižnične građe, te podatke o izravnom pristupu digitalnim knjižnicama i znanstvenim bazama podataka radi omogućavanja uvida korisnicima knjižnice u ukupni fond kojim knjižnica raspolaže.

(11) Visokoškolska ustanova mora osigurati odgovarajući čitaonički prostor za broj osoba koji odgovara najmanje 10% od ukupnoga broja redovitih studenata, i to računajući da je studentu potrebna korisna površina od 1,2 m², sukladno radu u dvije smjene.

Članak 17.

(Računalna oprema)

(1) Visokoškolska ustanova mora osigurati najmanje:

a) jedno računalo na pet studenata veće grupacije studenata, redovitih ili izvanrednih, u računalnim učionicama;

b) jedno računalo i jedan projektor u svakoj učionici;

c) jedno računalo na 300 studenata u čitaoničkim prostorima na visokoškolskoj ustanovi, radi omogućavanja uvida korisnicima knjižnice u ukupni sadržaj kojim knjižnica raspolaže;

d) jedno računalo na 1.000 studenata, na pristupačnom mjestu u zgradi, s pomoću kojeg studenti mogu pristupiti Internetu i obaviti osnovne radnje koje od njih svakodnevno zahtijeva nastavno-znanstveni proces (prijavljivanje ispita, informiranje s matične web-stranice i dr.);

e) za akademsko osoblje u radnom odnosu s punim radnim vremenom jedno računalo, po osobi, u kabinetu ili prenosivo računalo;

f) jedno računalo u prostoriji studentskog predstavničkog tijela.

(2) U ukupni broj računala u ustanovi, osim navedenih u stavku (1) ovoga članka, ubrajaju se i računala u uredima administrativnoga osoblja. Sva računala u ustanovi moraju imati odgovarajući hardver, minimalno Pentium 4 procesor ili drugi kompatibilni, 2.1 GHz brzinu procesora, 1 Gb memorije, operativni sustav Windows XP ili neki noviji operativni sustav ili ekvivalent.

(3) Sva informatička oprema mora osigurati kvalitetno izvođenje nastave.

Članak 18.

(Računalna mreža)

Visokoškolska ustanova mora osigurati najmanje:

a) Visokoškolska ustanova je obvezna osigurati stalnu širokopojasnu internetsku konekciju.

b) Računala u računalnim učionicama i prostorima za akademsko i neakademsko osoblje te u prostorijama studentskih predstavničkih tijela moraju biti umreženi i imati pristup širokopojasnom Internetu.

c) U visokoškolskoj ustanovi i u svakoj ustrojstvenoj jedinici koja ima zasebnu zgradu potrebno je osigurati pristupne točke/lokacije na kojima je spojenim uređajima, opremljenim za bežičnu komunikaciju, omogućen pristup Internetu, i to minimalno tri pristupne točke: na prikladnom mjestu u prostoru zgrade, u prostoriji za tijela visokoškolske ustanove i u čitaoničkom prostoru.

d) Visokoškolska ustanova mora osigurati propusnost mreže, određivanjem prioriteta propusnosti mreže prilikom izbora jednog ili više protoka podataka, tako da ostali protok podataka ne trpi smanjenu propusnost.

Članak 19.

(Softveri)

Visokoškolska ustanova mora osigurati na svim računalima odgovarajuće licencirane sustavne softvere.

Članak 20.

(Informacijski sustavi)

(1) Visokoškolska ustanova prikuplja i analizira informacije relevantne za unapređenje svojih aktivnosti, kako nastavnih i znanstvenoistraživačkih tako i poslovno-administrativnih, te se koristi njima.

(2) Visokoškolska ustanova ima informacijske sustave koji omogućavaju precizne analize prolaznosti studenata, po ispitnim rokovima za svaki predmet, godinu i studijski program, te omjera nastavnika i studenata i sl. Informacijski sustavi temelje se na, minimalno, sljedećim podatcima:

a) o studentima, po studijskim programima, ciklusima, godinama, spolnoj i dobnoj strukturi, razdoblju studiranja, postotku diplomiranja, uspjehu i sl.;

b) o nastavnom osoblju (objavljenoj publicistici, angažmanu po predmetima te spolnoj i dobnoj strukturi, izboru u znanstveno-nastavna zvanja i sl.).

V. BROJ I STRUKTURA NASTAVNOGA KADRA, VIŠIH ASISTENATA, ASISTENATA, SURADNIKA I OSTALIH DJELATNIKA

Članak 21.

(Ljudski resursi)

(1) Visokoškolska ustanova osigurava dovoljan broj kvalificiranog nastavnog osoblja (nastavnika i suradnika) kako bi postigla obrazovne ciljeve, uspostavila i nadzirala akademska pravila i osigurala održivost svojih studijskih programa. Na svakom studijskom programu u visokoškolskoj ustanovi zaposlen je dovoljan broj nastavnoga osoblja u stalnom radnom odnosu, s punim radnim vremenom, kako bi se osigurali kvaliteta i kontinuitet učenja i potaknuli vanjski suradnici da se uključe u akademske procese. Visokoškolska ustanova zapošljava dovoljan broj suradnika i/ili znanstvenih novaka kako bi osigurala kontinuitet akademskoga napredovanja i razvoj vlastitoga kadra.

(2) Visokoškolska ustanova ima politiku usavršavanja nastavnoga osoblja omogućujući im stručno i znanstveno usavršavanje.

(3) Visokoškolska ustanova jednom godišnje prezentira publikacije vlastitog nastavnog osoblja realizirane u posljednjoj akademskoj godini (nazivi radova, s posebnim naglaskom na relevantnosti časopisa ili skupa, gdje su objavljeni ili prezentirani, objavljene knjige i sl.). Visokoškolska ustanova ima proceduru izdavanja knjiga i udžbenika.

(4) Procedure izbora i napredovanja nastavnoga osoblja utvrđuju se unaprijed, javno su dostupne i usklađene su s važećim zakonskim propisima. Sastav povjerenstva za izbor u zvanje je mjerodavno u znanstvenom području (poljima i granama) u kojem prijavljeni kandidat traži izbor u zvanje.

(5) Visokoškolska ustanova redovito analizira dobnu strukturu nastavnoga osoblja, odnos vlastitog i gostujućeg kadra, kvalifikacije nastavnoga osoblja na svim studijskim programima, a posebno na uskostručnim predmetima.

(6) Visokoškolska ustanova zapošljava dovoljan broj administrativnog i pomoćnog osoblja kako bi osigurala redovito provođenje djelatnosti te osigurava njihovu obuku, usavršavanje i ocjenjivanje (evaluaciju).

Članak 22.

(Broj i struktura nastavnoga kadra)

(1) Broj i struktura nastavnoga kadra odgovarajuće struke i stručne spreme odnosno zvanja utvrđuju se sukladno nastavnom planu i programu, vrsti studija, broju studenata po nastavnim linijama, broju nastavnih linija te na osnovi utvrđenog optimalnog prosječnog opterećenja u pogledu broja sati predavanja odnosno vježbi tjedno tijekom jedne nastavne godine.

(2) Optimalnim opterećenjem nastavnika, uz ostale propisane obveze u okviru 40-satnog radnog tjedna, smatra se opterećenje od šest sati nastave tjedno, odnosno 180 sati predavanja tijekom jedne nastavne godine odnosno maksimalno 10 sati predavanja, za nastavnike u zvanjima redoviti profesor, izvanredni profesor i docent.

(3) Optimalnim opterećenjem asistenta i lektora, uz ostale propisane obveze u okviru 40-satnog radnog tjedna, smatra se prosječno opterećenje od 10 sati vježbi sa studentima tjedno (300 sati vježbi tijekom jedne nastavne godine).

(4) Optimalnim opterećenjem laboranta, uz ostale propisane obveze u okviru 40-satnog radnog tjedna, smatra se prosječno opterećenje od 20 sati vježbi sa studentima tjedno (600 sati vježbi tijekom jedne nastavne godine).

(5) Optimalnim opterećenjem nastavnika koji je imenovan rektorom sveučilišta je jedan sat nastave tjedno, a za prorektora optimalno opterećenje je dva sata nastave tjedno.

(6) Optimalno opterećenje nastavnika koji je imenovan dekanom ustrojstvene jedinice sveučilišta ili ravnateljem visoke škole, u okviru 40-satnog radnog tjedna, je dva sata nastave tjedno.

(7) Optimalno opterećenje nastavnika koji je imenovan prodekanom ustrojstvene jedinice sveučilišta je tri sata nastave tjedno, a optimalna tjedna nastavna norma šefa odsjeka je četiri sata.

(8) Nastavnici tijekom jedne nastavne godine ne mogu biti opterećeni prekovremenim radom u nastavi više od 50% utvrđene nastavne norme ako visokoškolska ustanova ima izabrane nastavnike.

(9) U slučaju nedostatka nastavnoga kadra, nastavnici u svim zvanjima (redoviti profesori, izvanredni profesori i docenti) mogu biti angažirani u nastavi u prekovremenom radu, ali maksimalno do još jedne tjedne nastavne norme (dodatnih šest sati nastave tjedno), prema jedinstvenim kriterijima u čitavoj visokoškolskoj ustanovi, na zahtjev senata visokoškolske ustanove i uz suglasnost Ministarstva.

(10) Odgovarajuću suglasnost Ministarstva mora se osigurati prije početka akademske godine za visokoškolsku ustanovu u cjelini i ona može vrijediti samo za jednu akademsku godinu.

(11) Nastavnici u svim zvanjima mogu biti uključeni u izvođenje nastave sukladno odgovarajućem znanstveno-nastavnom zvanju, a izbor u zvanje mora biti sukladno važećim propisima.

(12) Nastavnici u svim zvanjima na visokoškolskim ustanovama u Kantonu mogu se angažirati da rade u drugim visokoškolskim ustanovama izvan svoga tjednog 40-satnog radnog vremena, ali uz suglasnost senata visokoškolske ustanove.

(13) Viši asistenti, asistenti i laboranti mogu imati prekovremene sate vježbi samo iznimno, ako za te poslove nije bilo mogućnosti angažiranja novih izvršitelja na osnovi natječaja odnosno javnoga poziva, ali maksimalno, tjedno, do 50% tjedne norme za izvođenje vježbi.

Članak 23.

(Raspored obveza nastavnika u okviru 40-satnog radnog tjedna)

(1) Raspored obaveza nastavnika u okviru 40-satnog radnog tjedna:

Redni broj	Vrste poslova	Broj sati
1.	Poslovi pripreme i izvođenja nastave	16 (40%)
2.	Znanstveno-istraživački odnosno umjetnički poslovi	16 (40%)
3.	Ostali poslovi	8 (20%)
Ukupno		40 (100%)

- (2) Poslovi pripreme i izvođenja nastave u tablici iz stavka (1) ovoga članka su:
- rad na izradi i osuvremenjivanju nastavnih planova i programa;
 - priprema i izvođenje predavanja odnosno vježbi na sve tri studijska ciklusa;
 - priprema i izvođenje ostalih oblika nastave;
 - priprema i obavljanje ispita;
 - priprema i pregled samostalnih domaćih radova studenata;
 - konzultacije sa studentima;
 - obavljanje ostalih poslova u vezi s pripremom i izvođenjem nastave koji su utvrđeni programom nastavnoga predmeta i statutom visokoškolske ustanove;
 - mentorstvo u izradi završnoga rada;
 - mentorski rad sa studentima drugog i trećeg studijskoga ciklusa;
 - sudjelovanje u radu povjerenstva za odobravanje, ocjenjivanje i obranu magistarskoga rada odnosno doktorske disertacije;
 - izvođenje nastave na oblicima studija stručnoga usavršavanja;
 - inovacije u nastavi;
 - pisanje udžbenika, priručnika i ostale literature za potrebe studenata;
 - suradnja sa suradnicima tijekom ostvarivanja svih oblika nastave;
 - sudjelovanje u radu katedre, znanstveno-nastavnog odnosno nastavno-umjetničkog vijeća i ostalih stručnih tijela i povjerenstava visokoškolske ustanove ustrojstvene jedinice;
 - sudjelovanje u povjerenstvima za izbor nastavnika i suradnika, i dr.
- (3) Znanstvenoistraživački odnosno umjetnički poslovi iz stavka (1) ovoga članka su:
- sudjelovanje u radu na znanstvenoistraživačkim, razvojnim odnosno umjetničkim projektima;
 - objavljivanje znanstvenih, stručnih odnosno umjetničkih radova;
 - organiziranje pojedinačnog i zajedničkog znanstvenog odnosno umjetničkog rada sa studentima;
 - stalno stručno i znanstveno usavršavanje;
 - praćenje strane i domaće stručne i znanstvene literature;
 - razvijanje laboratorija, kao i projektiranje laboratorijskih instalacija i uređaja.
- (4) Ostali poslovi iz stavka (1) ovoga članka [koji nisu obuhvaćeni stavcima (2) i (3) ovoga članka] su:
- dežurstva na prijamnim i drugim ispitima za koje nastavnik nije zadužen prema nastavnom planu i programu;
 - sudjelovanje u radu ispitnih povjerenstava, dežurstva na ispitima za koja nastavnik/suradnik nije zadužen prema nastavnom planu i programu;
 - sudjelovanje u radu tijela i nazočnost sjednicama tijela visokoškolske ustanove/ustrojstvene jedinice;
 - sudjelovanje u popisnim povjerenstvima, nabavama i ostalim administrativno-operativnim aktivnostima u visokoškolskoj ustanovi/ustrojstvenoj jedinici;
 - ostali povremeni poslovi značajni za rad visokoškolske ustanove.

Članak 24.

(Raspored obveza viših asistenata, asistenata

i laboranata u okviru 40-satnog radnog tjedna)

Raspored obveza viših asistenata, asistenata i laboranata u okviru 40-satnog radnog tjedna:

Redni broj	Opis poslova	Broj sati	
		Viši asistent, asistent i lektor	Laborant
1.	Vježbe	10	20
2.	Pripreme	10	14
3.	Konzultacije	10	4
4.	Povjerenstva, znanstveno-nastavno vijeće, radna tijela	2	2
5.	Znanstvenoistraživačka djelatnost	8	-
Ukupno		40	40

Napomena: Ovaj prijedlog je dan kao rješenje u prijelaznoj fazi, do definiranja konačne raspodjele poslova prema standardima koji se primjenjuju u zemljama Europske unije, gdje se znanstvenoistraživačka djelatnost vrednuje s 30% u odnosu na ukupni rad.

Članak 25.

(Broj knjižničara)

(1) Broj knjižničara utvrđuje se na temelju broja upisanih redovitih studenata, i to:

Broj studenata	Broj knjižničara (VSS)	Broj knjižničara (SSS)
Do 250 studenata	1	-
Od 251 studenta do 500 studenata	1	1
Od 501 studenta do 1.000 studenata	2	1
Više od 1.000 studenata	2	2

(2) Daljnji broj knjižničara sistematizira se na visokoškolskim ustanovama čije knjižnice broje više od 40.000 knjižnih jedinica, i to tako da se za svakih sljedećih 20.000 knjižnih jedinica iznad toga broja sistematizira po jedan knjižničar.

Članak 26.

(Broj zaposlenika u studentskim službama)

Broj zaposlenika u studentskim službama utvrđuje se na temelju broja upisanih redovitih studenata, i to:

Broj studenata	Šef studentske službe (VSS)	Broj referenata (SSS)
Do 350 studenata	1	-
Od 351 studenta do 800 studenata	1	1
Od 801 studenta do 1.300 studenata	1	2
Više od 1.300 studenata	1	3

Članak 27.

(Broj zaposlenika za obavljanje administrativnih, računovodstveno-financijskih, ostalih općih i tehničkih poslova)

odnosno upravljačko-stručnih poslova)

Broj zaposlenika za obavljanje administrativnih, računovodstveno-financijskih, ostalih općih i tehničkih poslova odnosno upravljačko-stručnih poslova utvrđuje se prema strukturi sukladno specifičnim potrebama visokoškolske ustanove, a njihov broj se projektira na oko 20% od ukupnoga broja zaposlenika koji su sistematizirani ovim aktom.

Članak 28.

(Broj radnika na održavanju objekta i opreme)

Broj radnika na održavanju objekta i opreme utvrđuje se tako da se za jedan objekt osigura najmanje jedan radnik.

Članak 29.

(Broj radnika na održavanju higijene objekta i opreme)

Broj radnika na održavanju higijene objekta i opreme utvrđuje se na osnovi ukupne površine, koja je definirana na osnovi optimalne površine, po jednom studentu, za odgovarajuću vrstu studija, i to tako što se normira površina za čišćenje, po jednom izvršitelju, kako slijedi:

Grupacija	Norma, po jednom djelatniku
Fakultet na kojem je više od 40% eksperimentalnih i laboratorijskih vježbi	700 m ²
Ostali fakulteti i visoke škole	900 m ²

Članak 30.

(Financiranje)

(1) Standardi i normativi, osim svojih osnovnih primarnih pedagoških naznaka, ujedno sadrže elemente za utvrđivanje cijene obrazovanja, po jednom studentu, za određenu vrstu studija.

(2) Kriterijima i mjerilima za financiranje visokoga obrazovanja, koje donosi Ministarstvo, utvrđuje se cijena iz stavka (1) ovoga članka.

VI. DINAMIKA PRIMJENE STANDARDA I NORMATIVA

Članak 31.

(Rokovi primjene Standarda i normativa)

(1) Ovi Standardi i normativi primjenjuju se u potpunosti prilikom registracije novih visokoškolskih ustanova.

(2) Za postojeće visokoškolske ustanove registrirane sukladno važećim zakonskim propisima, radi dostizanja utvrđenih standarda i normativa, ovaj dokument primjenjivat će se postupno, i to:

a) europski standardi i smjernice za interno osiguranje kvalitete provest će se u roku od dvije godine počevši od dana prihvaćanja ovoga dokumenta;

b) kadrovski standardi provest će se u roku od tri godine počevši od dana prihvaćanja ovoga dokumenta;

c) standardi u pogledu opreme provest će se u roku od jedne godine od dana donošenja ovoga dokumenta;

d) prostorni standardi provest će se u roku od tri godine od dana donošenja ovoga dokumenta;

e) standardi u pogledu broja administrativnog, računovodstveno-financijskog, upravljačko-stručnog i tehničkog osoblja provest će se u roku od šest mjeseci od dana donošenja ovoga dokumenta.

Članak 32.

(Prezentacija informacija za javnost)

(1) Visokoškolska ustanova redovito objavljuje nepristrane, objektivne i javno provjerljive informacije o svim programima i zvanjima koje nudi, minimalno na web-stranici, i to na jednom od jezika naroda Bosne i Hercegovine i na engleskom jeziku.

(2) Visokoškolska ustanova ima politiku komunikacije s javnošću i razvija komunikacijsku strategiju kojom definira ciljne skupine (studenti, svršeni studenti, okruženje, vlade i tijela vlasti, nevladin sektor, gospodarstvo i socijalni sektor), oblike komunikacije sa svakom od ciljnih skupina, kao i način institucionalnih odnosa s javnošću.

(3) Visokoškolska ustanova svake godine prije upisa studenata osigurava izdavanje vodiča za buduće studente.

Članak 33.

(Uspostava informacijskoga sustava)

Visokoškolska ustanova uspostavlja informacijski sustav kojim se osigurava realiziranje mjera politike osiguranja kvalitete i stalni pristup informacijama:

- a) o napretku studenata i uspješnosti;
- b) o zaposlenosti diplomiranih studenata;
- c) o zadovoljstvu studenata vlastitim nastavnim programima;
- d) o učinkovitosti nastavnoga osoblja;
- e) o strukturi studentske populacije;
- f) o raspoloživim nastavnim resursima i njihovoj cijeni;
- g) o indikatorima performansa ustanove;
- h) o ostalim elementima bitnim za osiguranje kvalitete visokoga obrazovanja.

Članak 34.

(Međunarodna suradnja)

(1) Visokoškolska ustanova ima razvijene oblike međunarodne suradnje kroz europske (međunarodne) projekte, bilateralne ugovore, zajedničke programe i slično.

(2) Visokoškolska ustanova potiče i osigurava međunarodnu mobilnost studenata i nastavnika, prateći primjenu stečenih iskustava u svojim aktivnostima.

(3) Visokoškolska ustanova ima procedure i osigurava resurse za potporu međunarodnim aktivnostima.

Članak 35.

(Primjena Standarda i normativa)

Ovi Standardi i Normativi primjenjivat će se do donošenja standarda i normativa na razini Bosne i Hercegovine, koje će donijeti Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvalitete, a sukladno članku 48. Okvirnoga zakona o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini.

Članak 36.

(Nadzor nad provedbom Standarda i normativa)

Nadzor nad provedbom ovoga dokumenta obavljat će Ministarstvo.

VII. ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 37.
(Stupanje na snagu)

Ovi Standardi i normativi stupaju na snagu danom donošenja i bit će objavljeni u Službenim novinama Kantona Središnja Bosna.

Broj: 01-02-306/13
1. srpnja 2013.
Travnik

PREDSJEDNIK VLADE KANTONA

Tahir Lendo, v. r.